

ИСКАНДАР РАҲМОН

ЮМШОҚ СУПУРГИ

ИСКАНДАР РАҲМОН

ЮМШОҚ СУПУРГИ

Ҳикоялар, ҳажвиялар, ҳангомалар

**ТОШКЕНТ
«ISTIQLOL»
2016**

УЎК: 821.512.133-7

КБК: 84(5Ў)7

Р 33

84(5Ў)7 Раҳмон, Искандар.

Р 33 Юмшоқ супурги: И. Раҳмон; Тошкент: Istiqlol,
2016. — 76 б.

ISBN 978-9943-4460-7-6

Инсон ҳаётида турли-туман кулгили воқеалар, хангомалар кўп учраб туради. Улар одамларни беозор кулдирибгина қолмай, айти чоғда чуқур ўйлатади, мулоҳаза билан иш кўришга, огоҳлик ва хушёрликка ундайди. Куролли Кучлар фахрийси, Ўзбекистон Ёзувчилар ва Журналистлар уюшмалари аъзоси Искандар Раҳмоннинг кенг китобхонлар оммасига мўлжалланган мазкур тўпламига кирган ҳаётий ҳангомаларини ўқиб, бунга ўзингиз ҳам амин бўласиз, деган умиддамиз.

УЎК: 821.512.133-7

КБК: 84(5Ў)7

ISBN 978-9943-4460-7-6

© Искандар Раҳмон, 2016

© «Istiqlol», 2016

ЗИКРИЛЛА АКАНИНГ ЗИЁСИ

Аслида ҳарбий шифокор, тиббиёт фанлари номзоди, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган врач, Пирогов номидаги мукофот соҳиби, табиатан хушчакчак, моҳир қаламкаш, тиниб-тинчимас инсон Зикрилла Эгамбердиев (уни ҳамкасблари «Захар Богданович» деб аташарди)нинг номи эл-юртга маълум ва машҳурдир. У киши қайси даврага қушилмасин, ўша даврага файз кирар, ҳазил-мутойибанинг кети узилмас, ичакузди қаҳ-қаҳалар осмону фалакка кўтариларди. Сабаби, унинг ҳаёти, меҳнат фаолияти латифаю турли саргузаштларга бой эди.

Қизиқ-қизиқ латифаларнинг ижодкори ва ижрочиси ҳам Зикрилла аканинг ўзи эди. У киши ҳар бир воқеани моҳир актёрларга хос маҳорат билан ижро этганда, даврадагилар завқ-шавққа тўлиб кетарди. Қизиғи, бу табаррук зот ҳаммани оғзига қаратиб, ўзи ҳеч нарса бўлмагандек, жилмайиб тураверарди. Баъзан жаранглаб турган овозлари туйқус ўзгариб, йиғлаб ҳам берардилар. Бирпасда яна кулиб, ўтирганларни дуо қилиб кўярдилар.

Ўзининг таъбири билан айтганда, у киши «пешингача дўхтир, пешиндан кейин мухбирчилик» қиларди. Жаҳонгашта, қувваи ҳофизаси кенг, билимдон бу инсон қизи, тиббиёт фанлари номзоди Зарифа Эгамбердиева билан ҳамкорликда ўттиздан зиёд китоблар ёзиб, халқимизга кагга маънавий бойлик қолдирди. «Луқмони Ҳаким изидан», «Донолар саломатлик ҳақида», «Тиббиёт хазинасидан», «Тиббиётдаги ажойиб ҳодисалар» каби кўплаб асарлари бунга яққол мисолдир.

Инсон астойдил ният қилса, муродига етаркан. 1955 йили Оҳангароннинг Облиқ қишлоғида ўрта мактабни тугатиб, Тошкент Давлат тиббиёт институти (ТошМИ)да ўқиш учун Тошкентга келдим. Кириш имтиҳонлари тадоригида юрсам, отам буйрак шамоллаши билан мутахассисга учрашиш учун бир-икки кун ёнимда қолдилар. Ота-бола институтга бордик,

мутахассисга учрашиб, қайтаётсак, институт боғида отам танишларини учратиб қолдилар. Улар анчадан бери кўришмаган эканларми, ҳайтовур кучоқлашиб, сенсирашиб кўришишди, а ҳатто кўз ёши ҳам қилиб олишди. Кейин четроққа чиқиб, анчагача уёқ-буёқдан гаплашишди. Қорачадан келган, ўрта бўйли, майор унвонидаги бу ҳарбий киши, турган гап, эътиборимни тортди. Юрагим жиз этгандек бўлди. Мен унинг келишган қадди-қомати, ўзига ярашган ҳарбий кийими, айникса, ҳазил-мутойибаси, дона-дона, чертиб-чертиб гапиришига маҳлиё бўлиб қолдим.

— Бу ерларда нима қилиб юрибсан? — деб сўраб қолди у киши отамдан. Отам мени кўрсатиб:

— Ўғлим Искандар. У тиббиёт институтига ўқишга кирмоқчи.

Сенга ўхшаб ёзув-чизувга, адабиётга ихлоси баланд. Ҳарбий шифокор бўлмоқчи, — дедилар.

Отамнинг дўсти менга қўлини узатаркан:

— Тиббий хизмат майори Зикрилла Эгамбердиев! Отангиз Абдурафиқ қори билан тиббиёт билим юртида бирга ўқиганмиз, — деди ҳарбийча талаффуз билан. — Қолаверса, бир-биримизга куёв жўралик ҳам қилганмиз.

Зикрилла ака менга узоқ тикилиб қолди. Менимча, отам билан мени чоғиштирди. Чунки отам паст бўйли, чуваккина, мен бўлсам, бўйдор, суяги бақувват йигитча эдим.

— Мен бу йигитчани аканг ё укангми, деб ўйлабман, — деди у киши кулиб. — Биров сизларни ота-бола демайди.

— Бу катта хотинимдан ёдгор бола. Ўзим емай, едирганим учун бўйи шунақа ўсиб кетди-да, — ҳазиллашди отам.

— Биринчи хотининг оламдан ўтганми? Узр, эшитмаган эканман. Жойи жаннатда бўлсин! — дея Зикрилла ака фотиҳа қилиб қўйди.

Ўртада мен ноқулай аҳволда қолдим. Отам кулиб:

— Ҳазил, ўртоқ, Худога шукур, онаси ҳаёт. Ҳали мендан кейин ҳам узоқ яшаб, болаларининг камолини кўради, — деди. — Бунинг яна ўзига ўхшаган ука-сингиллари бор.

— Иншооллоҳ, айтганинг келсин! Мен гапингни чин билиб, довдираб қолдим. Энди бунақа ҳазил қилма, яхши гапга ҳам, ёмон гапга ҳам фаришта омин, дейди. Илоҳим қўшганинг билан қўша қариб, болаларининг роҳатини кўргин, — деди Зикрилла

ака, кейин кўшиб кўйди: — Айтмоқчи, менинг Захро, Зарифа исмли қизларим ҳам ўқишга кирмоқчи. — Зикрилла ака қизларини чақириб қолди. — Ҳой, қора қизларим, буёққа келинлар!

Истараси иссиққина иккита қиз келиб, бирин-кетин биз билан саломлашишди.

Менда ота кадрдонимнинг фарзандлари билан танишиш истаги туғилди. Ниятнинг холислигини қарангки, учовимиз ҳам институт талабаси бўлдик. Мен Захро билан даволаш факультетида, Зарифа эса санитария-гигиена факультетида таҳсил олдик. 1961 йили институтни тугатиб, оилали, бола-чақали бўлиб, ҳаётда ўз йўлимизни топдик. Ҳозиргача борди-келди қилиб турамыз. Зикрилла ака бундан хурсанд бўлиб, бизни дуо қилар, «Ўртоғимнинг ўғли», деб мени алоҳида меҳр-муҳаббат билан алқардилар.

Мен ўзаро суҳбат, учрашувларда Зикрилла аканинг босиб ўтган ҳаёт йўли билан боғлиқ қизиқ-қизиқ ҳангомаларни унинг ўз оғзидан эшитган, кейинчалик кўплаб мақола ва эсдаликларини ўқиб, ажойиб-ғаройиб тақдир эгаси билан яқиндан танишганимдан фахрланиб юрардим. Айниқса, унинг «Луқмони Ҳаким изидан» номли касби ҳолига оид ҳужжатли қиссасини ўқир эканман, унинг нақадар синчков, доно ва зукко бўлганлигидан ҳайратландим. Фақат бугина эмас, балки Ватан ҳимоячиси, саломатлик иосбони сифатида Иккинчи жаҳон уруши жанггоҳларида, тинч меҳнат кучоғида Зикрилла аканинг кўрсатган жасорати, мардлигига гасаннолар айтгим келарди.

Лавҳамиз дебочасида айтганимдек, Зикрилла ака билан илк учрашганимизда, «оғзимга туфлаб» кўйган эканларми, мен ҳам институтни тугатишим билан у киши сингари узок муддатли ҳарбий хизматга сафарбар этилдим. 1961—1965 йилларда Зикрилла ака билан Тошкент ҳарбий госпиталида бир неча бор учрашдик. Устоз 1965 йили тиббий хизмат подполковниги унвонида истеъфога чиқиб, адабий, ижодий ишга шўнғиб кетди, мен эса шогирд мақомида бўлдим. Зотан, Зикрилла ака нафақат менинг, балки бутун Ўзбекистоннинг фахри эдилар. Устоздан яхши ном, ёрқин хотиралар, кўплаб китоблар, ширин суҳанлар мерос бўлиб қолди. Улардан айримларини эътиборингизга ҳавола қиламиз, азиз китобхон!

ТОПҚИРЛИК

1930 йилнинг ўрталарида Тошкент Давлат тиббиёт институтида ўқиган Зикрилла ака билимга чанқоқ, лекин рус тилини яхши билмагани унга панд берарди. Устига-устак, тиббиётга оид дарсликлар рус тилида, машғулотлар ҳам шу тилда олиб бориларди. Ҳадемай, давлат имтиҳонлари яқинлашиб, аканинг пайтавасига қурт тушади. Чунки «Одам анатомияси»дан имтиҳонни таниқли олим, профессор Сергей Циммерман олар эди. Ака дарров топқирлик қилиб, ўша пайтларда рус тилини нисбатан яхши биладиган курсдоши (кейинчалик таниқли олим, невропатолог, тиббиёт фанлари доктори, профессор бўлиб етишган Ҳусниддин Салоҳиддинов)га дардини ёради:

— Жон ўртоқжон, менга ёрдам бермасанг, аҳволим чаток. Ўзинг биласан, рус тилига нўноқман. Шунини Циммерманга ётиғи билан тушунтир, имтиҳонда менга тилмочлик қилишингга розилигини ол. У сени ҳурмат қилади. Хўп деса, мен оғзимга келганини жаврайвераман, сен кемтик жойларини тўлдириб, қўшиб-чатиб таржима қилиб турасан. Қарабсанки, ошиғимиз олчи.

Хуллас, ният ижобат бўлиб, Зикрилла ака имтиҳон топширгани кирибди. Саволлар унга танишлиги, қолаверса, ёнида моҳир тилмоч борлигидан руҳланиб, ўзбек тилида мавзунини ёритиб, русча, лотинча атамаларни қистириб, билганича баён этибди. Гап орасида бадан аъзоларини қимирлатиб, мавзуга оид ишора қилибди:

— Мускулус стерноклеидоматоидеус тўш ва ўмров суякларидан бошланиб, чакка суягининг сўрғичсимон қисмига келиб ёпишади. Унинг асосий вазифаси — бошни, бўйинни мустаҳкам ушлаб, керакли томонга буришдир. — Гап орасида қўшиб қўйибди: — Бу ёғини Ҳусни оғайни ўзинг олиб қочасан. Хушёр тилмоч вазифасини бажаришга киришибди:

— Доктор Игамбердиев говорит, что,.. — деган экан, домла унинг гапини бўлибди:

— Вм сначала мне объясните, что обозначает его фамилия?

— Это значит: Богданов, то-есть Эгамберган, Худоберган, божьим данный человек!

— Очень приятно! Продолжайте дальше. Следующий вопрос, доктор Богданов!

Бундан яйраб кетган Зикрилла ака давом этибди:

— Кейинги савол ошқозон ҳақида. Ошқозон рус тилида «желудок», лотинчаси «гастер» ёки «вентрикулус», яллиғланганда гастрит, вентрикулит, дейилади. Ошқозон уч қисмдан иборат: унинг қизилўнгачдан бошланадиган қисми, ўрга қисми, ўн икки бармоқти ичак билан бирлашадиган қисмлари бор. Бундан ташқари, ошқозоннинг учта: ички, ўрта ва ташқи қаватлари мавжуд. Уларнинг вазифаси ошқозонга тушган озиқ-овқат маҳсулотларини майдалаб, парчалаб, тегирмондан ўтказиш, ҳазм қилиш, домлажон. — Яна қўшиб қўйибди: — Энди буёғини ўзинг олиб қочасан Ҳусни оғайни. Бу ердан эсон-омон чиқсак, битта чойхона палов мендан!

— Подождите, подождите! — дебди домла столни тақиллатиб. — При чем здесь чайхана и плов?

— Доктор Игамбердиев, то есть Богданов говорит, что, — давом этибди тилмоч, — сегодня мы до экзамена сидели в чайхане и ели плов, как раз об этом говорили, уважаемый профессор!

— Вот какие Вы молодцы ребята! Едите плов в чайхане и думаете о науке, об анатомии человека! Спасибо Вам, доктор Богданов! Действительно ваша фамилия соответствуют своему названию! Вы очень одаренный и талантливый человек, преподнесенный Богом! — дебди профессор хурсанд бўлиб, сўнг имтиҳон дафтарчасига «5» баҳо қўйибди.

АЗОННИ ҲАМ, ОЗОННИ ҲАМ ЁЗДИМ-КУ!

Зикрилла ака иккинчи курсда ўқир, биокимёдан имтиҳон топшириш учун ниҳоятда талабчан, каттиққўл профессор Дамин Соҳибовнинг олдига боради. Домла кўзойнак остидан Зикрилла акага қараб:

— Азонни ёзинг! — дейди.

Талаба ўйлаб ўтирмай бир парча қоғозга катта-катта ҳарфлар билан дона-дона қилиб «Азон» деб ёзади. Бундан домланинг тепа сочи тикка бўлиб, қош-қовоғи уюлади.

— Мен сизга озонни ёзинг, дедим!

— Хўп бўлади, домлажон, озон бўлса, озон-да. Ҳозир ёзиб бераман!

Талаба олдин ёзганини қайта ёзишга эриниб, «Азон»даги «А» ҳарфини ўчириб, устига «О» ҳарфини ёзади. Яна домланинг пешонаси тиришади:

— Мен озоннинг кимёвий формуласини сўраяпман! Унинг оксиген эканлигини билмаган одам қандай қилиб имтиҳон топшириши мумкин? Боринг, тайёрланиб келинг! Баҳоингиз икки!

Талаба — Зикрилла ака, қараса, иш чатоқ, дарров ялинишга тушибди:

— Шошманг, домлажон! Бу қанақаси? Бир-биримизни тўғри тушунмадик чоғи. Ахир, «Азон» дедингиз, ёздим. Кейин «Озон» дедингиз, уни ҳам ёздим, тўғрими? Биламан, домлажон, ёмғир ёққанда ҳавода озон кўпайиб, ҳаммаёқни арзон озон босиб кетади, одамлар маза қилиб нафас олади. Мен унинг формуласи «ноль учлигини» билар эдим, лекин нима учун шундай бебаҳо модданинг баҳоси «ноль беш» эмас, деб кўнглим тўлмайд юрарди. Майли, сиз айтганча бўлсин, ноль уч бўлса, ноль уч-да. Илтимос, нолини ўзингизга қолдириб, учини менга қўйинг, домлажон, стипендиядан қуруқ қолмай.

— Ўз тилидан илинган домла, кулиб, «уч» қўйиб берибди ва Зикрилла ака стипендияга илиниб қолибди.

ПУЛ ЎЙНАЁ, ПУЛ ЎЙНА!

Зикрилла ака, нашриётда нашр этилган китоблари учун катта миқдорда қалам ҳақи олибдилар-да, уни газетага ўраб, рафиқаларининг қўлига берибдилар:

— Ҳурибиби, мана, бизга осмондан бир даста пул тушди!

— Хайрият-е, кеча бир чеким носга пул тополмай юрган эдингиз. Бугун бўлса қўлингизда жарақ-жарақ пул!

— Ҳа, астойдил сўрасанг, осмондан пул тушаркан! — дебди Зикрилла ака мийиғида кулиб. — Энди буни эҳтиётлаб, яшириб қўйинг, бир кунимизга яраб қолар.

— Хўп бўлади, дадаси! Топганингизга барака берсин! Сизга яна куч-қувват, илҳом берсин!

Эртаси эрталаб Зикрилла ака ҳовлига чиқса, пул дегани хазондек сочилиб ётганмиш. Кўча эшигини очай, деб йўлакка

Bu tanishuv parchasidir. Asarning to'liq versiyasi <https://kitobxon.com/uz/asar/3510> saytida.

Бу танишув парчасидир. Асарнинг тўлиқ версияси <https://kitobxon.com/uz/asar/3510> сайтида.

Это был ознакомительный отрывок. Полную версию можно найти на сайте <https://kitobxon.com/ru/asar/3510>